

tikere, men ogsaa og navnlig Satirikerne. En saadan Undersøgelse vilde sikkert vise sig frugtbringende ikke mindst for Forstaaelsen af de Holbergske Komedier, saa vist som disse paa mange Maader i Situationer, Karakterer og Ræsonnementer staar i intimt Forhold til „Peder Paars“ og dette Arbejde igen til Forfattere som Horats, Juvenal, Persius, Martial og Lukian.

Carl S. Petersen.

Kommunelærer Hans Kyrres Bog *Knud Lyne Rahbek, Kamma Rahbek, Livet paa Bakkehuset* (1914), der er fremkommet som Besvarelse af en af Komiteen for Bakkehusudstillingen fremsat Prisopgave, er en smuk og værdifuld Forøgelse af vor biografiske Litteratur. I Modsætning til F. Rønning, der i sit Værk om Rationalismens Tidsalder møder Oplysningstidens Mænd med afgjort Antipati, er Forf. med levende Sympati gaaet til Skildringen af Rahbek, og uden at fortie Skyggesiderne i hans Karakter har han tegnet et anskueligt Billede af Manden, hans Liv og aandelige Udvikling. Ved Hjælp af delvis utrykt Materiale har han kastet nyt Lys over hans Ungdomsaar, med sikker Haand fastslaaet Ungdomsforsælsken i den senere Mad. Rosing som den centrale Oplevelse, der bestemmer Rahbeks Valg af Livsvej og Interesser og fører ham bort fra den Virksomhed, hans Evner og Natur særlig gjorde ham skikket til. Hele dette Afsnit af Bogen, den første Halvdel, er dens værdifuldeste; svagere er Billedet af Kamma, og Livet paa Bakkehuset faar Forf. besynderligt lidt ud af, naar henses til det rige Materiale, som henligger til dette Æmnes Belysning. Hovedvægten har Forf. overalt lagt paa det biografiske Omraade; egentlig litteraturhistorisk Behandling af Rahbeks Forfattervirksomhed kommer han ikke ind paa, naar undtages et Par særdeles smukke Undersøgelser af hans Naturfølelse og Opfattelse af Kvinden.

Carl S. Petersen.

Poul Andræ har offentliggjort *Geheimeraadinde Andræ's politiske Dagbøger, I* (1914) og fortsætter derved pietetsfuldt sin Udgivelse af Optegnelser fra Forældrehjemmet. Dette

Bind omfatter hans Moders Dagbogsoptegnelser i Maanederne Mai 1855 til Marts 1856, d. e. den Tid der forløb fra Fællesforfatningens Forberedelse til det første Rigsraads Sammentræden ifølge Forfatningen. Andræ, der ellers ikke hørte til de meget talende, har stadig underholdt sin Hustru om, hvad der skete i Statsraad, Ministerraad etc., ligesom hun overværede adskilligt, der foregik i selve Hjemmet, og hun, der var et betydeligt Menneske med stor Interesse for offentlige Ting, har om Aftenen gjort Notater over det hørte.

Noget væsentligt nyt maa man ikke vente af en saadan Bog. Men for den, der i Forvejen er fortrolig med Begivenhedernes Gang, og der er „god Bekendt“ med de optrædende Personer, vil det altid være af Interesse at se Sager og Mennesker i en saadan impressionistisk Belysning. Sagerne vedrører baade Fællesforfatningen og den Heibergske Teaterkonflikt, baade de slesvigske Sprogreskripter og Prins Ferdinands Gæld, baade Sundtoldafløsningen og Grevinde Danners Forhold. Personerne er Kongen og Grevinden, Andræ og samtlige øvrige Medlemmer af det P. G. Bangske Ministerium, Tscherning, Monrad, Fenger, Krieger og andre fremragende Parlamentarikere, Fru Andræs Broder Hans Egede Schack m. fl. Andræs Fasthed, Bangs Arbejdsdygtighed, Halls Veghed, Kriegers Ivrighed, Egede Schacks Langsomhed, Monrads „Intrigieren“, Fengers Finansindsigt etc. faar hver sit lille Bidrag. Kongen og Grevinden omtales begge ikke usympatisk.

Ellers er Andræ naturligvis Hovedpersonen. Fællesforfatningen var jo et positivt politisk Værk, væsentligst fra hans Haand, medens hans politiske Virksomhed ellers har været overvejende kritisk. Denne Kritik har ogsaa givet sig rigeligt Raaderum, naar han i Hjemmet omtalte sine ministerielle Kolleger og andre politiske Personligheder, og den trofaste Hustru har ført Ytringerne i Pennen med en ikke blidnende men skærpende kvindelig Ensidighed. Da Andræ i Virkeligheden var en ensom Mand, aandsaristokratisk og med stærkt udprægede Særmeninger, fandt ikke mange Naade for hans Blik, hvad der saa atter gav sig Udtryk i Optegnelserne. Kun da omtales nogen ubetinget venligt, naar han i en given

Situation nøjagtig har ment, hvad han „skulde mene“; Opposition mod Andræ var ikke tilladt.

Og dog, er dette mærkeligt? Enhver, der har haft Lejlighed til nøjere Forbindelse med aktive Politikere, vil have iagttaget, at Menneskers større eller mindre Dygtighed og Bravhed paa den vidunderligste Maade skifter, sommetider fra Dag til anden, efter deres Optræden for eller imod, og hertil kommer det almenmenneskelige, at hvor Folk, hvemsomhelst, bringes paa Omtale i en Stue, er det i Reglen ikke for at rose dem; om det saa kun er et lille Hib, er det altid morsommere.

Hr. Andræs Bog er, ogsaa ved sit udførlige Tillæg, der instruktivt udfylder Dagbogens flygtige Optegnelser, til Gavn og Glæde for kyndige, der jo véd, at Breve og Dagbøger kan benyttes varsomt supplerende men ikke som Grundlag. Ikke kyndige, der vilde hæfte sig ved en og anden vel stærk Ytring, bør mindes, hvad der ogsaa i Bogen selv et Sted bliver antydet, at hvad man siger og skriver mellem sine egne og for sig selv er løsrevne Ytringer, der ikke maa fastnagles som Historiens sidste Ord.

M. R-n.

Det er et lærerigt og smukt Værk, som med Understøttelse af Stiftelsen Lars Hiertas Minne er begyndt at udgives: *Lars Hierta. Riksdagsmotioner och anföranden*, I—II (1913—14). Enhver vil ved Læsningen erkjende, at Hierta var en Mand, som fortjente et saa omfattende og af Udgiveren Gustaf A. Aldén saa vel tilrettelagt Mindeskrift om i alt Fald en Del af Hiertas offentlige Virken. Hvad man beundrer ved disse „Motioner“ og Taler, er den Sagkundskab, hvormed Hierta behandler alle praktiske Spørgsmaal vedrørende Industri, Handel, Samfærsel, Told, Bankvæsen, det er hans Kjendskab til den europæiske Politik og Debatterne i de forskjellige Landes lovgivende Forsamlinger. Hans Arbejdskraft viser sig ogsaa paa dette Omraade overordentlig, saaledes fremsatte han paa Rigsdagen 1840—41 ikke mindre end 38 udførligt motiverede Forslag, og dog udfoldede han samtidig en stor Virksomhed som Fabrikant, Forlægger og Bogtrykker, foruden at han